

Analýza syntaktických štruktúr v prekladoch turistických textov: Výzvy prekladu a kultúrneho vnímania.

Doc., PhDr. Rita RAFAJLOVIČOVÁ, PhD.

Abstrakt

Článok sa zameriava na analýzu syntaktických štruktúr v prekladoch turistických textov zo slovenčiny do angličtiny. Skúma výzvy spojené s prekladom propagačných materiálov a zdôrazňuje dôležitosť zachovania kultúrnych nuáns, presnosti a kohézie textu. Osobitná pozornosť je venovaná prekladu vzťažných a príslovkových viet, interpunkcii a štylistickým aspektom, ktoré môžu ovplyvniť čitateľský zážitok. Štúdia poukazuje na najčastejšie chyby a poskytuje návrhy na zlepšenie prekladateľskej praxe.

Kľúčové slová

preklad turistických textov, syntaktická analýza, kultúrne nuansy, vzťažné vety, štylistické aspekty

Abstract

The article focuses on the analysis of syntactic structures in translations of tourist texts from Slovak into English. It examines the challenges associated with the translation of promotional materials and highlights the importance of preserving cultural nuances, accuracy and cohesion of the text. Particular attention is paid to the translation of participial and adverbial phrases, punctuation and stylistic aspects that can affect the reader's experience. The study highlights the most common errors and provides suggestions for improving translation practice.

Keywords

translation of tourist texts, syntactic analysis, cultural nuances, reference sentences, stylistic aspects

Úvod

Slovensko je pomerne malá krajina, v súvislosti s ktorou donedávna bolo v zahraničných kontextoch nedostatok povedomia. Po začlenení Slovenskej republiky do Európskej únie, sa „vnímanie“ nášho národa stalo častým predmetom diskurzu. V spojení s politickými, ekonomickými a sociálnymi transformáciami prechádza náš spôsob života značnými zmenami. S cieľom zapojiť sa do silnej hospodárskej súťaže s ostatnými členskými štátmi EÚ je nevyhnutné, aby sme zvýšili našu viditeľnosť a prezentovali množstvo chvályhodných atribútov, ktoré vlastnime. Jedna z oblastí, na ktorú môžeme byť skutočne hrdí v globálnom meradle, sa nepochybne týka našich prírodných skvostov a miest kultúrneho dedičstva.

A ako sa môžu ľudia dozvedieť o nás viac? Zahraniční návštevníci sú väčšinou odkázaní na turistické texty, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu pri propagácii jednotlivých krajín a ich kultúrnej identity, čo predstavuje dôležitú súčasť medzikultúrnej komunikácie.

Texty turistických sprievodcov (TTS) patria k bežne prekladaným textom zo slovenčiny do angličtiny. Spomínané texty spĺňajú apelatívnu, informatívnu i vokatívnu funkciu. Pri zamýšľaní sa nad komunikačnými funkciami a zámerom TTS je potrebné uvedomiť si, že prekladateľ prekladá do cudzieho jazyka pre čitateľov, ktorí sú príslušníkmi inej kultúry, pre ktorých je Slovensko s najväčšou pravdepodobnosťou neznámou krajinou. Prekladateľ musí mať na zreteli potreby príjemcov prekladu, očakávajúcich spoľahlivé inštrukcie, ktoré im uľahčia orientáciu. Určite očakávajú aj pútavé opisy a informácie, ktoré im priblížia navštívené miesta. Prekladateľ originálny text zvyčajne nepíše, ale poznanie funkcií daného typu textu mu uľahčí výber vhodných jazykových prostriedkov (M. Rázusová, A. Ritlyová, 2007).

1. Charakteristika propagačných materiálov

Propagačné materiály sú navrhnuté tak, aby presvedčili a zapájali, často sa spoliehajú na kultúrne nuansy a štylistické prvky, ktoré sa nemusia priamo prekladať v rôznych jazykoch. Pri preklade zo slovenčiny do angličtiny je dôležité najprv pochopiť kontext a účel zdrojového textu (Trebatická, 2004). To zahŕňa identifikáciu cieľového publika, kľúčovej správy a tónu hlasu určeného pôvodným obsahom (Koskinen, 2004; Szilágyi, 2018; Gandin, 2015).

Jazyk tohto typu kontextu je teda menej odborný, keďže tieto texty sú určené pre širšiu verejnosť a predpokladá sa, že čitatelia týchto textov majú len všeobecné poznatky z histórie, geografie a iných oblastí spoločenského života danej lokality, čo do značnej miery ovplyvňuje predovšetkým výber terminológie, ale aj vetných štruktúr. (D.Laudani, 2007).

Všeobecne známym faktom a zároveň rokmi preverenou zásadou je, že prekladateľ musí veľmi dobre ovládať jazyk z ktorého prekladá, t.j. východiskový jazyk a taktiež musí ovládať jazyk do ktorého prekladá, t.j. cieľový jazyk. Cieľový jazyk by mal byť jeho materinským jazykom, resp. by mal žiť v prostredí, v ktorom sa týmto cieľovým jazykom bežne komunikuje (J.Kredátusová, 2007,s.31).

Preklad textov z oblasti cestovného ruchu vyžaduje od prekladateľa nielen už spomínané lingvistické schopnosti, ale aj vedomosti z oblasti kultúry, geografie a histórie, čiže reálií cudzieho prostredia. Jazyk nie je len dôležitým aspektom kultúry, je aj prostriedkom prístupu k jednotlivým prejavom danej kultúry. Každý text si vyžaduje osobitný prístup keďže nesie v sebe aj kultúrne špecifiká danej oblasti alebo národa, ktoré musí prekladateľ transferovať z východiskového do cieľového jazyka, aby mohol čo najvierohodnejšie slúžiť čitateľom neovládajúcim jazyk originálu (L.Havriláková, 2007,s.231). Z horeuvedeného vyplýva, že preklad propagačných materiálov zo slovenčiny do angličtiny zahŕňa zvládnutie rôznych jazykových a kultúrnych výziev. Proces sa riadi princípmi ako Skopostheorie, ktorá zdôrazňuje účel prekladu a zabezpečuje uspokojenie potrieb cieľového publika pri zachovaní súdržnosti so zdrojovým materiálom. Nižšie sú uvedené kľúčové aspekty, ktoré je potrebné zvážiť v tomto procese prekladu (Xueying Yuan & Yely Shi, 2017).

Kultúrne prvky:

Propagačné materiály často obsahujú predmety viazané na kultúru, ktoré nemusia mať priame ekvivalenty v angličtine. To si vyžaduje starostlivú kultúrnu transplantáciu, aby sa zachoval zmyslu (Bednarova-Gibova, 2017). Preklad sekundárnych viet zo slovenčiny do angličtiny zahŕňa rôzne výzvy a metodológie, najmä pokiaľ ide o zachovanie kultúrnych nuancií a sentimentov. To zdôrazňuje dôležitosť pochopenia kultúrneho kontextu a jazykových jemností v prekladateľských postupoch.

Kultúrna transplantácia je nevyhnutná pri preklade slovenských kultúrno-viazaných predmetov do angličtiny, pretože rieši kultúrne asymetrie medzi týmito dvoma jazykmi. Prekladateľ sa často uchýli k domestikácii, ktorá môže znížiť kultúrnu expresivitu pôvodného textu (Bednarova-Gibova, 2017), kým práve pochopenie historického a kultúrneho zázemia zdrojového materiálu môže zvýšiť účinnosť prekladu (Mkhitaryan and Grigoryan, 2022).

Jazyková presnosť:

Bežné problémy zahŕňajú gramatické chyby a nesprávne výrazy, ktoré môžu zhoršiť propagačnú správu (Chen et al. 2023, 2024).

Koherencia:

Udržiavanie intratextuálnej aj intertextovej koherencie je rozhodujúce na zabezpečenie toho, aby preložený materiál rezonoval s cieľovým publikom (Yuan & Shi, 2017).

Žiaľ, v praxi často dochádza k situáciám, že do prekladu promočných materiálov a turistických textov sa pustia prekladatelia, ktorí síce cieľový jazyk ovládajú na dobrej komunikačnej úrovni, čo však nie je dostačujúce na to, aby dokázali odlíšiť mnohé stylistické odtienky jednotlivých slov a výrazov a vedeli nájsť vhodný výraz pre určitý svojrázny jav, ktorý v cieľovom jazyku nejestvuje, resp. ekvivalent nie je totožný. Okrem zlého prekladu resp. výberu terminológie sa stretávame aj s gramatickými a stylistickými chybami, čo spôsobuje, že text neznie prirodzene, a práve vďaka týmto nedostatkom sa pre návštevníkov Slovenska turistické texty neraz stávajú zdrojom zmätenosti, ba dokonca aj zábavy.

2. Úskalia prekladu v syntaktickej rovine: Analýza anglických vedľajších viet

V tomto článku sa budeme venovať predovšetkým úskaliam prekladu v syntaktickej rovine, teda skladbe anglickej vety, a poukážeme na najčastejšie chyby, s ktorými sa v textoch preložených zo slovenčiny do angličtiny stretávame. Dôraz budeme klásť na niektoré typy vedľajších viet, ich postavenie vo vete, skracovanie pomocou prechodníkov a neurčitku, ako aj na interpunkciu.

Keď hovoríme o anglických vedľajších vetách, máme na mysli vety, ktoré sú včlenené do inej vety (hlavnej vety), ktorá je im gramaticky, ale aj sémanticky nadradená. To znamená, že vedľajšie vety sú súčasťou hlavnej vety a v nej zohrávajú určité syntaktické funkcie. Buď nahrádzajú ktorýkoľvek hlavný vetný člen okrem slovesa (podmet, predmet, doplnok, atď.), alebo dopĺňajú význam vety, resp. niektorých fráz alebo slov vo vete. Táto ich funkcia môže byť overená výmenou vedľajšej vety jednoduchšou gramatickou jednotkou, ako napr. podstatným menom, zámenom, príslovkou, alebo prídavným menom. Napr. vo vete:

It is in the village of Lipovce, and is unusual in that visitors have to wear a miner's hardhat with a light, because the cave has no electric lighting system. [<http://travel.spectator.sk/articles/1443/ss2006>]

(„Nachádza sa v obci Lipovce a je nezvyčajná tým, že návštevníci si musia dať prilby s baterkou, pretože jaskyňa nemá elektrické osvetlenie.“)

sa nachádzajú dve vedľajšie vety, jedna nominálna a druhá adverbiálna. Vedľajšia veta *that visitors have to wear a miner's hardhat with a light* nám odpovedá na otázku: čím je jaskyňa nezvyčajná?, a preto môže byť nahradená podstatným menom, alebo mennou frázou ako napr. ...“and is unusual in *its beauty*.” (...a je nezvyčajná *svojou krásou*). Ďalšia vedľajšia veta v tom istom súvetí, *because the cave has no electric lighting system* (pretože jaskyňa nemá elektrické osvetlenie) nám dopĺňa význam vety tým, že nám poukazuje na príčinu, resp. dôvod (príslovková veta), prečo musia mať návštevníci prilby s baterkou.

V nasledujúcej vete:

From the west tower, which is open to the public, you get a marvellous view of the whole of Košice.

[<http://travel.spectator.sk/articles/1448/ss2006>]

(Zo západnej veže, ktorá je sprístupnená pre verejnosť, sa vám naskytne prekrásny výhľad na celé Košice.“)

vedľajšia veta *which is open to the public (ktorá je sprístupnená pre verejnosť)* podáva bližšie informácie o „západnej veži“, čiže tu zohráva takú istú úlohu ako hociktoré prídavné meno.

2.1. Prívlastkové / Vzťahné vety (Relative clauses)

V textoch turistických sprievodcov sa najčastejšie nachádzajú vedľajšie vety, ktoré podobne ako prídavné mená rozvíjajú, teda bližšie popisujú a poskytujú informácie o podstatnom mene.

Napríklad v nasledujúcej vete:

[1] Recently the building was confiscated from its former owner, **who** for years had ignored the dreadful condition of the building and... [http://travel.spectator.sk/articles/1433/slovakias_prettiest_town]

vedľajšia veta *who for years had ignored the dreadful condition of the building (ktorý v priebehu niekoľkých rokov ignoroval otrasný stav budovy)* podáva informáciu o podstatnom mene, ktoré sa nachádza tesne pred ňou, teda o predchádzajúcom majiteľovi (former owner).

Pýtame sa na ňu otázkou „Ktorý majiteľ?“ a odpoveď „Ten, ktorý sa ignoroval stav budovy.“ sa nachádza práve vo vzťahnej vete.

Vo vete:

[2] They also should not miss the Baroque Calvary (a hilltop devotional site), one of the town's dominant features, **which** is now undergoing reconstruction.

[http://travel.spectator.sk/articles/1433/slovakias_prettiest_town]

vedľajšia veta *which is now undergoing reconstruction* (**ktorú** *momentálne rekonštruujú*) nás informuje o tej barokovej Kalvárii (Baroque Calvary), ktorá sa rekonštruuje.

Vedľajšie vety v súvetiach [1] a [2] rozvíjajú, teda vyjadrujú prívlastok hociktorého podstatného mena (substantívum) alebo substantivizovaného výrazu hlavnej vety. Ich postavenie vo vete je pevné, t.j. pokiaľ to je možné, stoja čo najtesnejšie za podstatným menom, ktoré rozvíjajú (J. Nižníková, 1994:65). Tento typ vedľajších viet sa v slovenskej gramatike označuje ako *prívlastkové* (atributívne) vedľajšie vety. V tomto článku ich však budeme nazývať *vzťažné*, keďže sa zaoberáme prekladom do anglického jazyka a v anglickej vetnej skladbe sa tieto vedľajšie vety klasifikujú ako vzťažné.

Anglická vzťažná veta sa pripája k hlavnej vete pomocou odkazovacích výrazov (**who, which, whom, whose, that**) a prísloviak (**where, when, why**). Takisto ako slovenská prívlastková veta sa nachádza bezprostredne, resp. čo najbližšie za podstatným menom hlavnej vety, ktoré rozvíja. V niektorých prípadoch sa však odkazovací výraz môže vynechať (pozri nižšie). Výber vhodného výrazu (v angličtine ich nazývame zámená) závisí od niekoľkých kritérií:

- či je podstatné meno, na ktoré sa vlastnosť, resp. informácia vzťahuje *životné* alebo *neživotné*. Pri životných podstatných menách používame **who** (pozri vetu [1]), kým **which** (veta [2]) sa používa pri širokej škále neživotných podstatných mien.

Vzťažné zámeno **that** sa používa rovnako pri životných ako aj pri neživotných podstatných menách.

[3] One of the most notorious examples of this situation is the Clamp House, so called because of the steel clamps **that** hold its walls together.

[http://travel.spectator.sk/articles/1433/slovakias_prettiest_town]

(...kvôli oceľovým svorkám, **ktoré** držia steny pokope.)

- na základe toho, či sa zámeno vzťahuje na podmet [4] alebo predmet [5] hlavnej vety.

[4] King Matej, **who** was very fond of visiting Bojnice, spent many beautiful moments with his son there.

(Kráľ Matej, **ktorý** veľmi rád navštevoval Bojnický zámok, strávil...) [kráľ Matej rád navštevoval zámok]

[5] The old man, **whom** the cruel castle warden chased out, begged for leniency.

[http://travel.spectator.sk/articles/1430/the_ghosts_of_bojnice]

(Starec, **ktorého** vyhnal krutý kastelán, žobral o zhovievavosť.) [kastelán vyhnal starca]

Who sa zvyčajne používa vo vzťahu k podmetu a **whom** k predmetu. V hovorovej reči sa bežne namiesto *whom* používa *who*, no vo formálnych textoch sa musí pravidlo striktne dodržiavať. V anglických vzťažných vetách sa často stretávame s prípadmi, keď sa pred vzťažným zámenom nachádza predložka. Ak vedľajšia veta bližšie špecifikuje predmet hlavnej vety a predložku umiestnime pred vzťažné zámeno, musíme použiť zámeno *whom*, ako v nasledujúcej vete [6].

[6] Today it's more a lower-level clientele **for whom** the Tatras are relatively inexpensive.

[http://travel.spectator.sk/articles/1440/after_the_windstorm]

(V súčasnosti je to zväčša klientela strednej triedy, **pre ktorú** sú Tatry relatívne lacné.)

- či vedľajšia veta podáva podstatnú, teda dôležitú informáciu, alebo nepodstatnú, doplnkovú informáciu.

[7] Even people **who** have lived here for 10 years are still regarded as prisťahovalci (movers).

(Dokonca aj ľudia, **ktorí** tu žijú už 10 rokov, sa ešte považujú za prisťahovalcov.)

Slovenský používateľ anglického jazyka často robí chyby práve pri písaní čiarok pred a po týchto vedľajších vetách. Musíme tu vedieť rozlišovať medzi konštrukciami, ktoré vyjadrujú

taký príznak, bez ktorého by veta zmenila alebo úplne stratila svoj význam (tesná konštrukcia) a tými, ktoré vyjadrujú nepodstatný príznak nadradeného podstatného mena (voľná konštrukcia). (J. Nižníková, 1994:51)

V angličtine sa vzťažná veta, ktorá podáva informáciu bez ktorej by bola hlavná veta neúplná, resp. mohlo by dôjsť k jej nesprávnemu pochopeniu [7], nevyčleňuje čiarkou. Dá sa to overiť veľmi jednoducho tak, že keď vynecháme vedľajšiu vetu, hlavná veta stratí pôvodný význam: „Dokonca aj ľudia sa ešte považujú za prisťahovalcov.“, čo znamená, že všetci ľudia sa považujú za prisťahovalcov. Práve vedľajšia veta „*ktorí tu žijú už 10 rokov*“, nám podáva podstatnú informáciu o tom, že iba určitá skupina ľudí, teda nie všetci sú považovaní za prisťahovalcov. Tieto vzťažné vety, v angličtine nazývané „restrictive“, „vymedzujú“, resp. špecifikujú podstatné meno v hlavnej vete a môžeme v nich použiť všetky vyššie spomínané odkazovacie výrazy, resp. príslovky.

Čiarkou sa vyčleňujú len voľné konštrukcie, ktoré podávajú dodatočnú, doplnkovú informáciu o podstatnom mene, a práve tu čiarky signalizujú, že vedľajšia veta môže byť vyňatá zo súvetia bez toho, aby sa význam hlavnej vety narušil [8]. Tento typ vzťažných viet sa v angličtine označuje ako „non-restrictive“, teda vety, ktoré „nevymedzujú“, resp. nešpecifikujú podstatné meno v hlavnej vete, pretože to je už inak špecifikované (Rafajlovičová, 2019).

[8] Far more impressive are the ruins of the Biely Kameň (White Rock) Castle, **which** was built in the 13th century following invasion by the Turks in 1241.

[http://travel.spectator.sk/articles/1413/stubborn_survivors]

(Oveľa dojímavějšíe sú ruiny hradu Biely Kameň, **ktorý** bol postavený v 13. storočí po invázii Turkov v roku 1241.)

Ak by sme z vyššie uvedenej vety [8] vynechali vzťažnú vetu, hlavná veta by nič nestratila z pôvodného významu. Informácia o tom, kedy bol hrad postavený, je len dopĺňajúca. Podstatné

je, že ruiny hradu Biely Kameň sú podľa autora textu dojímavé. V angličtine sa vzťažné vety, ktoré nasledujú po vlastných menách, vždy oddeľujú čiarkou, keďže vlastné meno sa vzťahuje na niečo jedinečné, unikátne, čo už nepotrebuje ďalšie vysvetľovanie. To isté platí aj pri používaní prísloviak, hlavne **where** a **when** ([9] a [10]), ktoré sa často nachádzajú po vlastných menách (geografické názvy) a po konkrétnych časových údajoch, teda dátumoch, sviatkoch a iných významných dňoch, ktoré sa v angličtine správajú ako vlastné mená.

[9] Nor was his life any more peaceful at Bojnice, **where** he went to relax and think of his beloved father.

[http://travel.spectator.sk/articles/1430/the_ghosts_of_bojnice]

(... v Bojniciach, **kde** chodil odpočívať a...)

[10] ...the first official written record of the castle dates back to 1120, **when** it was used as a boundary fort on the northern frontier of an early feudal Hungarian state.

[http://travel.spectator.sk/articles/46/spissky_hrad]

(...prvé oficiálne písomné záznamy o hrade pochádzajú z r.1120, **keď** slúžil ako...)

Ak sa podstatné meno, na ktoré sa vzťažná veta vzťahuje, nepíše veľkými písmenami [11], teda nie je vlastné, alebo ak informácia, ktorú poskytuje vedľajšia veta, je dôležitá pre správne pochopenie, nevyčleňujeme ju čiarkou. V anglických vzťažných vetách sa čiarky píšu v oveľa menšej miere ako v slovenských. Vyplýva to aj z toho, že pomer tzv. tesných a voľných konštrukcií (restrictive / non-restrictive) je približne 6:1 v prospech prv spomínaných, teda tých, ktoré poskytujú podstatnú informáciu, a preto sa neoddeľujú čiarkou.

[11] You'll find more than 22 kilometres of underground passageways **where** around 4,000 bats of 16 varieties spend the winter.

http://travel.spectator.sk/articles/1443/presov_living_from_past_glories

Vo vzťažných vetách, ktoré podávajú dopĺňajúcu informáciu však nikdy nepoužívame vzťažné zámeno *that*, inými slovami, **that** nemôže nasledovať za čiarkou. Keď už hovoríme o zámene *that*, musíme spomenúť aj ďalšie pravidlá jeho používania. **That** nikdy nenasleduje po

predložke, avšak keď použijeme vzťažnú vetu po neurčitom zámene, táto sa musí začínať s *that* ako je to ilustrované v nižšie uvedenom príklade [12] .

[12] The king wouldn't do anything *that would be dangerous for his troops.*

(Kráľ by neurobil nič, *čo by bolo nebezpečné pre jeho armádu.*)

Vo vzťažných vetách nikdy nepoužívame *what*, a to ani po spomínaných neurčitých zámenách ako napr. *anything, something, everything*. (They manage to sell everything *what that they produce.*) Žiaľ neraz sa stane, že pod vplyvom slovenčiny ho použijeme, keďže „čo“ prekladáme ako *what*. Za zámenami *everybody, somebody, evryone, someone, anybody, anyone, nobody* a *no one* používame *who*, keďže tieto zámená sa vzťahujú na živé bytosti.

[13] Almost everyone *who* returns to the Tatras for the first time after the windstorm has the same queasy reaction.

[http://travel.spectator.sk/articles/1440/after_the_windstorm]

Ďalším typom anglických vzťažných viet, v ktorých slovenskí používatelia anglického jazyka robia časté chyby, sú tzv. „sentential“, čiže „vetné“ vedľajšie vety. Tento druh vedľajších viet sa nevzťahuje na podmet alebo predmet hlavnej vety, ale na celý obsah vety, ktorá je umiestnená pred ňou. V hovorovej reči ich oddeľujeme pauzou, čo sa v písomnom prejave vyznačuje čiarkou, keďže tieto vety poskytujú akýsi komentár, doplnkovú informáciu k deju, resp. udalosti (ako vo vetách [8], [9] a [10]), ktorá je obsahom predchádzajúcej hlavnej vety.

[14] V roku 1776 budova vyhorela, *čím sa história tejto výchovnej inštitúcie v Senci ukončila.*

[http://www.kubbo.szm.sk/html/history_of_senec.html]

V príklade [14] sa vedľajšia veta *čím sa história tejto výchovnej inštitúcie v Senci ukončila* môže preložiť nasledovne:

[14a] In 1776 the building burnt down, **which** put an end to the history of this educational institution in Senec.

V týchto vedľajších vetách sa používa ‚výlučne‘ vzťahné zámeno **which** a veta je vždy oddelená čiarkou. Veľmi často tu opäť dochádza k nesprávnemu používaniu zámena *what* namiesto *which*, čo je niekedy prípustné v hovorovej, neformálnej reči, ale v žiadnom prípade v písomnom prejave. Deje sa to predovšetkým pod vplyvom slovenčiny, kde v týchto prípadoch často používame zámeno ‚čo‘ (pozri nasledujúce príklady [15] a [15a]).

[15] Napriek tomu, že veľká časť mesta bola zničená požiarom v roku 1887, väčšina historických budov sa zachovala, **čo** sa považovalo za zázrak.

[15a] In spite of the fact that the major part of the town was destroyed by fire in 1887, most of the historical buildings survived, **which** was considered a miracle.

Zámeno **whose** má porovnateľnú syntaktickú rolu ako privlastňovacie zámená (*my, your, atď.*) a používa sa predovšetkým na označenie vlastnickeho vzťahu medzi životným podstatným menom a inou mennou štruktúrou [16]. Môže sa však použiť aj na označenie iných genitívnych vzťahov s neživotnými [17], ba dokonca aj abstraktnými podstatnými menami.

[16] In 1912, Július Apponyi, **whose** wife, Gladys Virginia Stewart, was the daughter of an American consul in Amsterdam, was a diplomat of the Austro-Hungarian Empire.

[<http://travel.spectator.sk/articles/1095/ss2004>]

(...Július Apponyi, **ktorého** manželka Gladys Virginia Stuart bola dcérou ...)

[17] The old castle, **whose** walls are now in ruins, still attracts lots of tourists.

(Starý hrad, **ktorého** steny sú v súčasnosti zrúcaninami, ešte vždy láka mnoho turistov.)

Alternatívou privlastňovacieho zámena **whose** pri neživotných podstatných menách môže byť fráza **of which**, ktorá sa však používa výlučne v písomnej forme, ale aj tam je menej frekventovaná ako *whose*. Napr. predchádzajúca veta [17] môže byť parafrázovaná takto:

[17a] The old castle, *the walls* **of which** are now in ruins, still attracts lots of tourists.

(Starý hrad, **ktorého** steny sú v súčasnosti zrúcaninami, ešte vždy láka ...)

[18] Mr. Reynolds is the central figure in the picture of the members of the Royal Academy,

of which he was first President.

(Pán Reynolds.....členov Kráľovskej akadémie, **ktorej** prvým prezidentom bol práve on.)

[19] The dominant building in the Town Hall Square is the Church of St Egidius, *the history* **of which**

dates back to the 14th century.

Slovenský používateľ anglického jazyka má často problémy práve s používaním tejto konštrukcie, keďže pred *of which* sa v anglickom jazyku vsúva podstatné meno (ktoré pomenúva to, čo je vlastnené, napr. *steny* hradu vo vete [17a], alebo *história* kostola v [19]) s určitým členom. Spomínané ťažkosti jednoznačne vyplývajú z jazykovej interferencie a Slováci majú tendencie vynechať *of* a spomínané podstatné meno dať za *which* (..*. is the Church of St Egidius, **which** *history* dates back to the 14th century.=...je kostol sv. Egídia, **ktorého** *história* sa datuje od 14. storočia.), lebo tak si to preložili doslovne zo slovenčiny. Ďalšou veľmi častou chybou je vynechanie určitého člena pred podstatným menom (..*. is the Church of St Egidius, **x** *history* **of which** dates back to the 14th century.=...je kostol sv. Egídia, *história* **ktorého** sa datuje od 14. storočia.). Čo sa týka interpunkcie, vedľajšia veta obsahujúca frázu *of which* sa vždy oddeľuje čiarkou. Pri zámene *whose* sa riadime vyššie uvedenými pravidlami.

Ako už bolo spomínané vyššie, vzťahné zámená, ktoré sa vzťahujú na predmet hlavnej vety sa môžu vynechať, ako napr. vo vete [5], ktorá po vynechaní vzťahného zámena môže vyzerať takto: The old man, *the cruel castle warden chased out*, begged for leniency. , pričom sa jej obsah vôbec nemení. (Pozri aj [20] a [21]) .

[20] He was the only member of the family (**whom**) *the old king treated as his relative.*

(Bol jediným členom rodiny, *s ktorým starý kráľ zaobchádzal ako s príbuzným.*)

[21] That was the day (**which**) *he would never forget.*

(Bol to deň, *na ktorý nikdy nezabudne.*)

Vzťažné vety sa v angličtine používajú aj v spojení s výrazmi označujúcimi množstvo, ako napr. *all of, both of, each of, half of, many of, most of, only two of, several of, some of*, atď. Používajú sa však častejšie v písomnej ako v ústnej forme. Vzťažné vety uvádzané týmito výrazmi vždy poskytujú iba dodatočnú, menej dôležitú informáciu, to znamená, že pred nimi píšeme čiarku. Iba zámena *whom, whose* (pre životné podstatné mená) a *which* (pre neživotné podstatné mená) sa môžu používať v tomto prípade:

[22] Hungarian King Stefan invited German specialists, miners, craftsmen, merchants, knights and priests, **all of whom** *had a large influence on the development of arts and architecture.*

[http://travel.spectator.sk/articles/1269/the_gothic_route_a_path_to_slovakias_heritage]

Maďarský kráľ Štefan pozval nemeckých špecialistov, remeselníkov, kupcov, rytierov a kňazov, **z ktorých každý mal veľký vplyv na rozvoj umenia a architektúry.**

[23] The church's long, single nave boasts a beautiful vaulted ceiling replete with paintings, **most of which** *depict the life of St. John the Baptist.* [<http://travel.spectator.sk/articles/1083/ss2004>]

(...sa hrdí prekrásnym klenutým stropom plným malieb, **väčšina ktorých** *zobrazuje život...*)

Pri používaní tejto konštrukcie veľmi často dochádza k používaniu zámena „them“ namiesto *whom* a *which*. Táto chyba pramení z toho, že ktorákoľvek z horeuvedených fráz sa často používa aj v spojení s týmto zámenom, napr. *many of them, most of them*, atď., ale tu už *them* znamená „nich“ a nie „ktorých“. Spojenia týchto výrazov s *them* však nemôžu uvádzať anglické

vzťahné vety, ale môžu sa používať iba v hlavných vetách. Ak by sme teda chceli použiť frázu s *them*, nasledujúca veta [23]

[23] We are reminded of their presence by the churches located in the centre of Skalica, **all of which** have been carefully preserved. [<http://travel.spectator.sk/articles/15/ss2002>]

(Ich prítomnosť nám pripomínajú kostoly v centre Skalice, z **ktorých sú všetky starostlivo udržiavané.**)

by vyzerala takto:

[23a] We are reminded of their presence by the churches located in the centre of Skalica. **All of them** have been carefully preserved.

(Ich prítomnosť nám pripomínajú kostoly v centre Skalice. **Každý z nich je starostlivo udržiavaný.**)

2.1.1 Skracovanie prívlastkových/vzťahných viet

Keďže v angličtine prevláda tendencia vyjadrovať sa čím ekonomickejšie, vedľajšie vety sa v praxi sa často skracujú. Skracovanie viet prebieha dvoma spôsobmi:

1. Z vety vynecháme vzťahné zámeno, ktoré odkazuje na podmet vety a tvar slovesa “byť”

[24] It documents the activities of the Kremnická mincovňa (mint), **which was** moved here in 1328 by Hungarian King Charles Robert of Anjou.

[http://travel.spectator.sk/articles/1432/gold_in_them_thar_hills]

(Dokumentuje činnosť Kremnickej mincovne, **ktorá tu bola presťahovaná** v r.1328 maďarským kráľom Karlom Robertom z Anjou.)

[24a] It documents the activities of the Kremnická mincovňa (mint), **moved** here in 1328 by
Hungarian King Charles Robert of Anjou.

(Dokumentuje činnosť Kremnickej mincovne **prest'ahovanej** tu v r. 1328 ...)

[25] There were hundreds of people **who were** waiting for the opening ceremony.

(Boli tam stovky ľudí, ktorí čakali na otvárací ceremoniál.)

[25a] There were hundreds of people **waiting** for the opening ceremony.

(Boli tam stovky ľudí **čakajúcich** na otvárací ceremoniál.)

Týmto spôsobom sa vedľajšie vety zmenili na polo predikatívne konštrukcie, t.j. slovesné prídavné činné ([24a]) a trpné ([25a]). Zriedkavejšie sa veta môže zredukovať na prívlastok vyjadrený prídavným menom alebo iným slovným druhom, ktorý má tú istú funkciu. Vedľajšie vety v angličtine môžeme skrátiť dokonca aj na predložkové väzby, ktoré sú najbežnejšími väzbami používanými na bližšie určenie, rozvíjanie, resp. špecifikáciu predchádzajúceho podstatného mena (*the Bishops of the Church of England, the longest touchdown in the history of his reign, his first trip to Slovakia, atď.*). Nasledujúca vedľajšia veta sa teda vynechaním vzťažného zámena a tvaru slovesa „byť“ zmení na predložkovú väzbu, ktorá má tú istú funkciu:

[26] The tourist office is in the main square, **which is** opposite the cathedral.

(Turistická kancelária je na hlavnom námestí, *ktoré sa nachádza oproti katedrále.*)

[26a] The tourist office is in the main square, **opposite the cathedral.**

(Turistická kancelária je na hlavnom námestí **oproti katedrále.**)

Vynechaním vzťažného zámena a následne tvaru slovesa „byť“ sa nám veta môže zredukovať aj na nominálnu frázu (prístavok), ktorá sa líši od ostatných vyššie spomínaných štruktúr tým, že má s predchádzajúcim podstatným menom zhodný gramatický status (Rafajlovičová, 2019). To znamená, že poradie podstatného mena a prístavku môže byť zamenené, pričom získame zhodnú gramatickú konštrukciu v podstate vyjadrujúcu ten istý význam. Vedľajšia veta

v nasledujúcom príklade [27] vznikla teda vynechaním zámena *which* a slovesa *is* z pôvodnej vety [27a].

[27] One of the most popular and original destinations near Prešov is the opal mine, *the only one of its kind in Central Europe, and the oldest and largest opal mine in all of Europe itself.*

[<http://travel.spectator.sk/articles/1443/ss2006>]

(Jedným z najobľúbenejších a ...sú opálové bane, *jediné svojho druhu v strednej Európe...*)

[27a] One of the most popular and original destinations near Prešov is the opal mine, **which is** *the only one of its kind in Central Europe, and which is the oldest and largest opal mine in all of Europe itself.*

(Jedným z najobľúbenejších a ...sú opálové bane, **ktoré sú** *jediné svojho druhu v strednej Európe...*)

V prevažnej miere sa tieto konštrukcie používajú za vlastnými menami, čiže inými slovami pomenávajú osoby alebo miesta ([28] a ([28])), ale aj vysvetľujú technické termíny.

[28] Peter Póky, *the treacherous castle warden*, either out of greed or because he had been bribed, once tried to kill János while he was returning from bathing to the castle.

[http://travel.spectator.sk/articles/1430/the_ghosts_of_bojnica]

(Peter Póky, falošný kastelán, buď z lakomstva alebo ho niekto podplatil, sa pokúsil zavraždiť...)

[29] Spiš castle, *central Europe's biggest ruin*, is one of Slovakia's most awesome sights.

[<http://travel.spectator.sk/articles/1044/ss2004>]

(Spišský hrad, najväčšia zrúcanina v strednej Európe, ...)

Z horeuvedených príkladov je jasné, že tieto frázy nemajú vymedzujúci charakter, teda poskytujú iba dodatočnú informáciu, resp. opisujú už známe podstatné meno inými slovami.

2. Ak sa vo vzťažnej vete nenachádza tvar slovesa “byť”, ale iné plnovýznamové sloveso, môžeme niekedy vynechať vzťažné zámeno, ako v bode 1. a sloveso zmeníme na jeho *-ing* tvar (príčastie prítomné):

[30] The pink Greater Seminary building houses a library **that contains** 60,000 books, the oldest of which dates back to 1475.

(V ružovej veľkej seminárnej budove sa nachádza knižnica, **ktorá obsahuje** 60 tisíc kníh...)

[30a] The pink Greater Seminary building houses a library **containing** 60,000 books, the oldest of which dates back to 1475. [http://travel.spectator.sk/articles/1117/nitra_and_around]

(V ružovej veľkej seminárnej budove sa nachádza knižnica, **obsahujúca** 60 tisíc kníh...)

[31] The Kapušiansky Castle is another significant ruin, **which lies on the rocky spine of hills that divide** the Spiš and Šariš areas in the town of Kapušany, 10 kilometers from Prešov

(Kapušíansky hrad ja ďalšou významnou ruinou, **ktorá sa rozprestiera na kamenistom hrebene hôr, ktorý oddeľuje Spiš od Šariša ...)**

[31a] The Kapušiansky Castle is another significant ruin, **lying on the rocky spine of hills dividing** the Spiš and Šariš areas in the town of Kapušany, 10 kilometers from Prešov

http://travel.spectator.sk/articles/1443/presov_living_from_past_glories

(Kapušíansky hrad ja ďalšou významnou ruinou, **rozprestierajúcou sa na kamenistom hrebene hôr oddeľujúci** Spiš od Šariša ...)

Ekvivalentom vzťažných viet môžu byť aj vety s neurčitkom. Napríklad veta [27] sa môže vynechaním vzťažného zámena a zmenou plnovýznamového slovesa na neurčitok skrátiť nasledovne:

[32] The issue **which will be** consulted at the meeting is of great importance.
(Problém, **ktorý bude prerokovaný na schôdzi**, je veľmi dôležitý.)

[32a] The issue **to be consulted** at the meeting is of great importance.

[33] Maria Theresa was the first sovereign, **who founded** an academy in the region.
(Mária Terézia bola prvou panovníčkou, **ktorá založila** vyššiu školu v tomto regióne.)

[33a] Maria Theresa was the first sovereign **to found** the academy in the region.

Kým pri skracovaní vzťahných viet podľa pravidiel v bodoch 1. a 2. sa čiarky píšu tak isto ako v neskrátených vetách, neurčitkové väzby sa čiarkami nevyčleňujú.

2.2 Príslovkové vety (adverbial clauses)

Anglické príslovkové vedľajšie vety vyjadrujú príslovkové určenie slovesa, prídavného mena alebo príslovky v hlavnej vete. Inými slovami, naznačujú kedy, ako, prečo, kde, za akých podmienok, napriek čomu, atď. sa odohrá/odohráva/odohrával dej, ktorý je vyjadrený slovesom hlavnej vety. K hlavnej vete sa príslovkové vety pripájajú podradovacími spojkami, ktoré vyjadrujú rôzne vzťahy (Rafajlovičová, 2019).

Príslovkové vety na rozdiel od vedľajších viet vzťahných (prívlastkových), nemajú v súvetí pevnú pozíciu. Môžu sa nachádzať pred hlavnou vetou [34] alebo stáť za ňou [35].

[34] Like many towns in Slovakia, **before** the Second World War the city had a considerable Jewish population,...

[http://travel.spectator.sk/articles/1437/lo_sanc_of_nograd_county]

(Ako v mnohých mestách na Slovensku, **pred** druhou svetovou vojnou v meste bola početná židovská populácia...)

[35] Nearly a century has gone by **since** this scene in Main Square in Poprad was captured on camera.

[<http://travel.spectator.sk/articles/1210/ss2005>]

Uplynulo už čoskoro celé storočie, **odkedy** bola zachytená táto scéna na hlavnom

námestí v Poprade.)

Sémantická analýza príslovkových viet spôsobuje v angličtine niekedy ťažkosti vzhľadom na fakt, že niektoré spojky uvádzajú vedľajšie vety s rôznym významom, t.j. tá istá spojka môže vyjadrovať rôzne funkcie; napr. spojka *as* uvádza časové, spôsobové, príčinné a porovnávacie vety. Typ vedľajšej vety príslovkovej v angličtine tak môžeme určiť iba posúdením jej funkcie:

- [36] People from all nations travelled across the country on roads such as the Magna Via, the Great Gemer Route, the Wine Route and the Iron Route to get from the Balkans to Scandinavia and from the Far East to the Far West, always leaving their influence behind **as** they passed through.
[http://travel.spectator.sk/articles/1269/the_gothic_route_a_path_to_slovakias_heritage]
(Ľudia rôznych národností cestovali krajinou po cestách ako Via Magna, Veľká Gemerská cesta, Vínná cesta a Železná cesta ...z Ďalekého Východu na Ďaleký Západ, vždy zanechávajúci svoj vplyv **keď** prechádzali týmito miestami.)
- [37] In 1489, *as* local legend has it, the Hungarian king Mátyás Korvin (Mathias Corvinus) gave the Bojnice Castle, together with its lands, to his son, János Korvin.
[http://travel.spectator.sk/articles/1430/the_ghosts_of_bojnice]
(V roku 1489, **ako** hovorí miestna legenda, maďarský kráľ Mátyás Korvin (Mathias Corvinus) daroval Bojnický zámok spolu s jeho pozemkami svojmu synovi Jánosovi.)
- [38] This is actually evidence of the 60s **as** the idea is fresh, expressive, interesting, a bit reminiscent of Japanese futuristic projects.
[http://travel.spectator.sk/articles/1213/sight_unseen_slovak_socialist_architecture]
(Je to v skutočnosti svedectvo 60-tych rokov, **keďže** myšlienka je čerstvá, expresívna, zaujímavá a trochu pripomína japonské futuristické projekty.)
- [39] After the king's death, the widow ruled **as** her husband had instructed her.
(Po kráľovej smrti vdova panovala tak, **ako** jej to jej manžel nariadil.)

Každý z vyššie uvedených príkladov obsahuje vedľajšiu vetu s identickou spojkou *as*, ktorá má však zakaždým iný význam, resp. uvádza iný typ vedľajšej vety. Vo vete [36] spojka *as* uvádza vedľajšiu vetu časovú, v príklade [37] porovnáva, vo vete [38] vyjadruje príčinu, kým vo vete [39] poukazuje na spôsob, akým panovala vdova.

Príslovkové vety v textoch turistických sprievodcov sa nevyskytujú v takej miere ako skôr spomínané vzťažné, teda prívlastkové vety, a preto im nebudeme venovať toľko priestoru a pristavíme sa iba pri tých, ktoré môžu spôsobiť ťažkosti pri preklade zo slovenčiny do angličtiny.

Vychádzajúc z praxe môžeme konštatovať, že najviac chýb sa slovenský prekladateľ- amatér dopúšťa pri používaní časových a podmienkových viet. Vyplýva to z toho, že v anglických

časových vetách po časových spojkách (pozri Tabuľku 1) budúci dej vyjadrujeme prítomným [40], resp. pred prítomným časom [41].

[40] *Until the season **starts***, several new hotels will have been built near the slopes.

[http://travel.spectator.sk/articles/1210/slovakia_then_and_now]

(Kým začne sezóna, v blízkosti zjazdoviek bude postavených niekoľko nových hotelov.)

[41] The trip begins *when 12 customers **have arrived***.

[http://travel.spectator.sk/articles/1044/spisska_nova_ves_spis_castle]

)Výlet začína, *keď sa zide 12 zákazníkov.*)

Pozor si treba dávať aj pri používaní slovesných časov vo vetách, ktoré sa pripájajú k hlavnej vete spojkou *since*. Tá nám signalizuje udalosť, resp. časový údaj v minulosti, od ktorého sa odvíja nejaký dej alebo stav, ktorý sa buď skončil, alebo ešte môže prebiehať. To znamená, že vo vedľajšej vete uvádzanej spojkou *since* musí byť minulý čas a v hlavnej vete použijeme predprítomný čas (v slovenskej jednoduchý minulý), ako to je ilustrované v príklade [41].

[41] Štrbské pleso *has changed* a lot *since this postcard **was made** in 1985*.

[http://travel.spectator.sk/articles/1210/slovakia_then_and_now]

(Štrbské pleso sa v mnohom *zmenilo*, odkedy *bola vyrobená* táto pohľadnica v roku 1985.)

Ak hovoríme o deji, alebo nejakom stave, skutočnosti, ktorá jestvuje už dlhší čas a z kontextu je jasné, že ešte potrvá, v angličtine používame predprítomný a nie prítomný čas, ako v slovenčine. Napr. z vety [42] jasne vyplýva, že stánok so zmrzlinou tam dali pred určitým časom a ešte stále tam je. Predprítomný čas v angličtine nám teda umožňuje spájať minulosť s prítomnosťou a používame ho predovšetkým vtedy, keď sa niečo stalo v minulosti, ale nevieme presne kedy, resp. to nie je dôležité a nejakým spôsobom to súvisí s prítomnosťou.

[42] They ***have been selling*** Balkan ice cream in this kiosk *for decades*.

[http://travel.spectator.sk/articles/1419/king_of_wine_and_pottery]

(Balkánsku zmrzlinu v tomto kiosku predávajú už desiatky rokov).

2.2.1 Skracovanie časových viet

Vedľajšie vety časové sa dajú podobne ako vzťažné vety skratiť. Platia tu tie isté pravidlá ako vo vyššie uvedených bodoch 1. a 2.

1. Z vety vynecháme podmet a tvar slovesa “byť”

[42] *While I was walking in Modra's main square, I passed another monument in Modra - Kostola Sv. Štefana Kráľa (the Church of St Stephen the King).*
(*Ked' som sa prechádzala po modrianskom hlavnom námestí, minula som kostol...*)

[42a] (*While walking in Modra's main square, I passed another monument in Modra - Kostola Sv. Štefana Kráľa (the Church of St Stephen the King).*
(*Pechádzajúc sa po modrianskom hlavnom námestí, minula som kostol...*)

[http://travel.spectator.sk/articles/1419/king_of_wine_and_pottery]

Spojku *while* môžeme v skrátenej vete vynechať bez toho, aby sme narušili pôvodný zmysel vety.

2. Ak sa vo vedľajšej vete nenachádza tvar slovesa “byť”, ale iné plnovýznamové sloveso,

vynecháme podmet s sloveso zmeníme na jeho *-ing* tvar :

[43] *Since Mary came to this country, she has made a lot of friends.*
(Odkedy sa Mária prišla

[43a] *Since coming to this country, Mary has made a lot of friends.*

Vedľajšiu vetu časovú však môžeme takto skratiť, iba ak je podmet v hlavnej a vedľajšej vete identický (vo vete [42] *I*, v [43] *Mary*).

Problém s použitím vhodného slovesného času sa môže vyskytnúť aj pri **podmienkových vetách**, ktoré sa uvádzajú najčastejšie spojkou *if*. Podobne ako po časových spojkách, aj po

týchto spojkách uvádzajúcich podmienkové vety (pozri Tabuľku 1) sa budúci dej vyjadruje pomocou slovesa v tvare prítomného času.

[44] *If you **move** further south to Gemer, you will find a surprisingly different culture and landscape that, though historically multicultural, is very closely connected to Hungarian traditions.*

[http://travel.spectator.sk/articles/1428/the_quiet_strazov_hills]

(Ak **pôjdete** ďalej na juh na Gemer, nájdeš tu prekvapujúco odlišnú kultúru a krajinu, ...)

[45] *If you **take** the blue trail from Modra, you will come across the cute Penzión u Jozefa which, like Harmónia itself, is surrounded by forests and vineyards.*

[http://travel.spectator.sk/articles/1419/king_of_wine_and_pottery]

(Ak sa z Modry vyberiete po modrej značke, natrafíte na úhľadný Penzión u Jozefa,...)

2.3 Súslednosť časov

Keď hovoríme o slovesných časoch, nedá sa nespomenúť jav, ktorý v slovenskom jazyku nepoznáme, ale v angličtine je bežný, a to „súslednosť časov“ (backshifting). Ak je sloveso v hlavnej vete v minulom čase, sloveso vo vedľajšej vete sa mení nasledovným spôsobom“

sloveso *will* → *would*

prítomný čas → minulý

predprítomný a minulý čas → predminulý čas

[46] I gave in to the temptation to try it to see *if it **had changed***. /predminulý čas)

[http://travel.spectator.sk/articles/1415/an_end_to_the_jokes]

(Podľa hol som pokúšaniu pokúsiť sa zistiť či sa to zmenilo. (minulý čas)

Tento posun časov sa uskutočňuje predovšetkým pri transformácii priamej reči do nepriamej [47], kde sa okrem časov menia aj príslovky miesta a času ako aj osobné zámená tak isto ako v slovenčine.

[47] I asked the young man *if he **knew** of a good restaurant where I **could** get breakfast.*

[http://travel.spectator.sk/articles/1419/king_of_wine_and_pottery]

(Opýtala som sa mladíka, či **pozná** dobrú reštauráciu, kde by som **sa mohla** dostať raňajky?)

Otázka, ktorou sa cudzinka informovala, znela takto:

„*Do you know a good restaurant where I can/could get breakfast?*“ Keď pisateľka pretransformovala túto otázku do oznamovacej vety, musela zmeniť zámeno „you“ na „he“, slovesá „know“ a „can/could“ (tvary prítomného času) sa zmenili na „knew“ a „could“ (tvary minulého času). Tieto zmeny logicky vyplývajú z faktu, že keď informujeme o niečom, čo sa stalo v minulosti, resp. čo niekto povedal, deje sa to v drivej väčšine v inom čase a na inom mieste, preto nemôžeme povedať napr. „*povedal, že tam pôjde zajtra*“, keď medzitým ubehlo niekoľko dní. V takomto prípade musíme jeho slová reprodukovať nasledovne: „*Povedal, že tam pôjde nasledujúci deň.*“ ako napr. v ďalšom príklade [48].

[48] He told me that he **hadn't been** there and that he **was planning** to go there *the next day*.

[http://travel.spectator.sk/articles/1415/an_end_to_the_jokes]

(Povedal mi, že tam ešte **nebol** a že **plánuje** tam ísť **nasledujúci /ďalší deň.**)

Táto veta v priamej reči vyzerala takto:

„*I **haven't been** there so far, but **I'm planning** to go there **tomorrow.**”*

„Ešte som tam **nebol** ale **plánujem** tam ísť **zajtra**.“ (Hrubo vytlačené sú tie slová, ktoré sa zmenili v prepise na nepriamu reč.)

Ďalšia vec, ktorú musíme pri transformácii priamej reči na nepriamu mať na zreteli sú tzv. „nepriame otázky“. Ide tu nielen o „súslednosť časov, ale veľmi dôležitým faktorom je aj slovosled, ktorý sa musí zmeniť z otázky na oznamovací. Napr. ak sa nás niekto opýta: „*What's the time?*“ (Kolko je hodín?“), túto otázku transformujeme do nepriamej nasledovne: „*He asked me what the time was.*“ (Opýtal sa ma kolko je hodín.). Podobne je to v príklade [49]:

[49] They wanted to know *how **they could get** into the Old Town Hall building.*

[http://travel.spectator.sk/articles/1415/an_end_to_the_jokes]

(*Chceli vedieť ako sa dostanú do budovy starej radnice.*)

Záver

V predloženom výskume sme sa zamerali hlavne na určitý druhvedľajších viet a gramatické javy, ktoré sa v textoch turistických sprievodcov vyskytujú najčastejšie a na príkladoch vybraných z uvedených textov sme poukázali na správny preklad zo slovenčiny do angličtiny a upozorniť na prípadné ťažkosti, resp. chyby pri ňom.

Preklad propagačných materiálov zo slovenčiny do angličtiny si vyžaduje kombináciu jazykových znalostí, kultúrneho porozumenia a štylistickej citlivosti. Analýzou zdrojového textu, použitím vhodných prekladateľských stratégií, spoluprácou s rodenými hovorcami a preskúmaním konečného produktu môžu prekladatelia vytvoriť kvalitné preklady, ktoré efektívne oznamujú zamýšľaný odkaz cieľovému publiku. Či už používate nástroje strojového prekladu alebo tradičné metódy, kľúčom k úspechu spočíva udržiavanie rovnováhy medzi presnosťou a kreativitou a zabezpečenie toho, aby bol preložený text verný zdroju a pútavý pre cieľové publikum.

Zatiaľ čo sa prax často zameriava na prispôsobenie propagačných materiálov pre anglicky hovoriace publikum, je nevyhnutné zvážiť potenciálnu stratu kultúrneho bohatstva a výraznosti v procese prekladu (Lo, 2021). Vyváženie týchto prvkov je nevyhnutné pre dosiahnutie úspešného prekladu, ktorý oceňuje zdrojovú aj cieľovú kultúru.

Preklad turistických textov predstavuje významné výzvy, najmä pri prenášaní kultúrnych nuáns. Efektívny preklad si vyžaduje špecializované zručnosti na zachovanie autenticity a zabezpečenie, že zamýšľané posolstvo rezonuje u rôznych publik (Karimalievna, 2024). Zatiaľ čo zameranie na viacjazyčnú reprezentáciu zlepšuje turistické skúsenosti, je dôležité zvážiť potenciál nesprávnej komunikácie a potrebu štandardizovaných postupov v preklade, aby sa predišlo kultúrnym nedorozumeniam.

Použitá literatúra

BEDNÁROVÁ-GIBOVÁ, K.(2017). *Minority in English literary translation: The case of Slovak culture-bound items*. In: *XLinguae* 10(3), pp. 202-217.

DOI: [10.18355/XL.2017.10.03.16](https://doi.org/10.18355/XL.2017.10.03.16)

GANDIN, S.(2015). *Translating the representation of the tourist landscape: A corpus-based study*. In: *Topics in Linguistics*, Vol. 15, Iss: 1, University of Sassari. <https://doi.org/10.2478/topling-2015-0004>

HAVRILÁKOVÁ, L. (2007). *Bezekvivalentnosť v rámci sprievodcovských textov*. In: *Vzťahy a súvislosti v odbornom preklade*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Prešov.

CHEN, S., MANSOR, R., et al. (2023). *Examining Cultural Words Translation in Tourism Texts: A Systematic Review*. In: *Journal of Language Teaching and Research*. Vol. 14, Iss: 2, pp 499-509 DOI: <https://doi.org/10.17507/jltr.1402.26>

CHEN, S. et al. (2024). *Exploring Cultural Losses in the Tourism Website Translation: A Case Study of Trip.com*. In: *Theory and Practice in Language Studies (Academy Publication)*. Vol. 14 No. 3, pp 729-739 <https://doi.org/10.17507/tpls.1403.13>

KARIMALIEVNA, G.E. (2024). *Analyzing Tourism Discourse: Linguistic Dimensions and Translation Issues*. In: *the American Journal of Applied Scientific Research*, Volume 10, Issue 4, pp 65-70. DOI: [10.11648/j.ajasr.20241004.11](https://doi.org/10.11648/j.ajasr.20241004.11)

KOSKINEN, K. (2004). *Shared culture?: Reflections on recent trends in Translation Studies*.

In: *Target-International Journal of translation*, Vol. 16, No. 1, 2004, p. 143-156. DOI: [10.1075/TARGET.16.1.09KOS](https://doi.org/10.1075/TARGET.16.1.09KOS)

KREDÁTUSOVÁ, J. (2007). *Odborný preklad textu obchodno-právneho charakteru do cieľového jazyka, ktorý nie je materinským jazykom prekladateľa*. In: *Vzťahy a súvislosti v odbornom preklade*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Prešov.

LAUDANI, D. (2007). *Explicitnosť a implicitnosť v preklade turistických textov*. In: *Vzťahy a súvislosti v odbornom preklade*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Prešov.

LQ, S. (2021). *Translation Approaches in Rendering Names of Tourist Sites*. In: *International Journal of Comparative Literature and Translation Studies*, (Australian International Academic Centre). Vol. 9, Iss: 1, pp 31-47. Polytechnic Institute, Macau <https://doi.org/10.7575/aiac.ijclts.v.9n.1p.31>

MKHITARYAN, I., GRIGORYAN, T. (2022). *Strategies of Overcoming Challenges in Travel Guides Translation (a Corpus-Based Study)*. In: *Translation Studies: theory and practice*. Vol. 2 No. 1 (3), pp58-71. Yerevan State University. <https://doi.org/10.46991/TSTP/2022.2.1.058>

NIŽNÍKOVÁ, J. (1994). *Praktická príručka slovenskej skladby*. Slovcontact, Prešov.

RAFAJLOVIČOVÁ, R. (2019). *Subordinate clauses in the English sentence*. FF Prešovská univerzita, Prešov. ISBN: 978-80-555-2341-5

RÁZUSOVÁ, M., RITLYOVÁ, A. (2008). *Uplatnenie štylistickej analýzy pri analýze a preklade textov*. In: *Inovácie, Podnikanie, Spoločnosť*. Vysoká škola medzinárodného podnikania, Prešov.

SZILÁGYI, A. (2018). *Gabriel the Victorious and Hungarian fiction in contemporary English translation*. Dissertation, University of Glasgow, UK.

TREBATICKÁ, H. (2004). *Slovak specialities-The translation of tourist texts*. In: *Pholologica LX, Eighty years of English studies at the Faculty of Arts*. Zborník UK Bratislava http://travel.spectator.sk/articles_special

XUEYING, Y. and YELI SHI (2017). *The C-E Translation of Business Promotional Material Based on Skopostheorie* In: *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 7, Iss: 9, pp 775-779, *Zhejiang Ocean University*, China. DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0709.09>

